

- Komisja Faunistyczna SO PZTool. 2000b. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 1999. *Notatki orn.* 41: 293–315.
- Komisja Faunistyczna SO PTZool. 2005. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2004. *Notatki orn.* 46: 157–178.
- Komisja Faunistyczna SO PTZool. 2008. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2007. *Notatki orn.* 49: 81–115.
- Komisja Faunistyczna SO PTZool. 2009. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2008. *Notatki orn.* 50: 111–142.
- Komisja Faunistyczna SO PTZool. 2010. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2009. *Ornis pol.* 51: 117–148.
- Komisja Faunistyczna SO PTZool. 2011. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2010. *Ornis pol.* 52: 117–149.
- Komisja Faunistyczna SO PTZool. 2012. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2011. *Ornis pol.* 53: 105–140.
- Laur-Fournié O., Paris O. 2011. Premier cas de nidification d'une Bergeronnette citrine *Motacilla citreola* en France. *Ornithos* 18(2): 136–138.
- Lehto H. 1990. Possible hybrid between Yellow and Citrine Wagtails in Finland in May 1990. *Dutch Birding* 12: 248.
- Lilleleht V. 1999. Linnuharuldused Eestis 1990–1997. Eesti linnuharulduste komisjoni aruanne. *Hirundo* 12(2): 51–102.
- McCarthy E. M. 2006. Handbook of avian hybrids of the world. Oxford University Press, Oxford.
- Meissner W., Skakuj M. 1997. Pierwsze lęgi pliszki cytrynowej *Motacilla citreola* w Polsce oraz zmiany zasięgu arealu lęgowego tego gatunku w Europie. *Notatki orn.* 38: 51–60.
- Mikkola K. 1984. Rariteetikomitean hyväksymät vuoden 1983 harvinaisuushavainnot. *Lintumies* 19: 154–167.
- Pirinen P. 2009. Tringan harvinaisuuskatsaus 2007. *Tringa* 36: 32–46.
- Randler Ch. 2002. Avian hybridization, mixed pairing and female choice. *Animal Behav.* 63: 103–119.
- Randler Ch. 2004. Frequency of bird hybrids: does detectability make all the difference? *J. Orn.* 145: 123–128.
- Shirihai H. 1990. Possible hybrids between Yellow and Citrine Wagtail in Israel. *Dutch Birding* 12: 18–19.
- Ściborska M. 2004. Breeding biology of the citrine wagtail (*Motacilla citreola*) in the Gdańsk region (N Poland). *J. Orn.* 145: 41–47.
- Wojciechowski A. 1998. Pliszka cytrynowa *Motacilla citreola* nowy gatunek lęgowy w awifaunie Śląska. *Ptaki Śląska* 12: 155–156.

**Pierwsze współczesne stwierdzenie nagórника
Monticola saxatilis w polskiej części Karkonoszy**

The first contemporary record of Rock Thrush *Monticola saxatilis*
in Polish part of the Giant Mountains (Western Sudetes)

Karolina Dobrowolska-Martini

Karkonoski Park Narodowy, ul. Chałubińskiego 23, 58-570 Jelenia Góra
e-mail: karolina@kpnmab.pl

Abstract. On 19.05.2012 a male of a Rock Thrush *Monticola saxatilis* in a breeding plumage was recorded in the Śnieżne Kotły (the Schnee gruben) area in the Polish part of the Giant Mountains (Polish: Karkonosze; Western Sudetes). The individual was presumably a migrating bird. This observation was accepted by the Polish Avifaunistic Commission. Since the only data on encounters of the Rock Thrush in these region are

related to the XVII and the XIX century, this is the first contemporary record of this species in the Polish part of the Giant Mountains.

Key words: Rock Trush, *Monticola saxatilis*, first record, Giant Mountains, Karkonosze, Sudetes

Słowa kluczowe: nagórnik, *Monticola saxatilis*, pierwsze stwierdzenie, Karkonosze, Sudety

Nagórnik *Monticola saxatilis* na naszym kontynencie zasiedla głównie tereny górskie środkowej i południowej Europy oraz basenu Morza Śródziemnego (Cramp i Stanley 1988). W Polsce jest gatunkiem obserwowanym jedynie sporadycznie, uznawanym za skrajnie nielicznie lęgowy (Tomiałojć i Stawarczyk 2003) a nawet nie występujący już na terenie kraju jako regularnie gniazdujący gatunek (Ciach i Kowalski 2012). Siedliskiem nagórника są skalne biotopy obfitujące w rumosz skalny w górach i na wyżynach. Lęgi stwierdzano w Karpatach, głównie w Tatrach, Pieninach i na Babiej Górze oraz na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej (Tomiałojć i Stawarczyk 2003). Na międzynarodowej liście zagrożonych gatunków zwierząt Karpat nagórnik jest wymieniany jako jeden z najbardziej zagrożonych (kategoria CR) (Witkowski i in. 2003). Według Paxa (1925) ze Śląska brak pewnych informacji o gnieźdzeniu się nagórника. W rejonie obecnej polskiej części Karkonoszy Caspar Schwenckfeld (1603, cyt. za Pax 1925) stwierdził nagórника na przełomie XVI i XVII wieku w rejonie Kowar, inne ogólne informacje dotyczą spotykania nagórника na obszarze Karkonoszy i Kotliny Jeleniogórskiej głównie w XIX wieku (Pax 1925). Brak jest nowszych informacji o występowaniu nagórника na Śląsku (Dyrz i in. 1991, Tomiałojć i Stawarczyk 2003). Po czeskiej stronie Karkonoszy, w zachodniej części masywu wkrótce po drugiej wojnie światowej znaleziono gniazdo, zaś w roku 1955 stwierdzono młodego ptaka w Pecu pod Śnieżką (Pec pod Sněžkou). Następnie 01.07.1969 w zachodniej części masywu Karkonoszy, w Jamach Kotelnych (Kotelni jámy) słyszano śpiew tego ptaka, a 24.06.1971 schwytano tam samca nagórника (Miles 1986).

W dniu 19.05.2012 około godz. 12.00, w górnej części Śnieżnych Kotłów (polska część zachodnich Karkonoszy) obserwowano samca nagórника, siedzącego na granitowych skałach grzędy pomiędzy Małym Śnieżnym Kotleń a Wielkim Śnieżnym Kotleń. Ptak siedział przez kilkanaście sekund, następnie zerwał się i przeleciał w dół, w niższe partie skalnych ścian Małego Śnieżnego Kotleń, a po chwili podleciał znów do góry wzdłuż jednego ze żlebów. Samiec nagórника był w ubarwieniu godowym – wyróżniał się szaroniebieską, jednolitą w kolorze głową, gardłem i szyją, intensywnie ceglasto-pomarańczowym brzuchem, podbrzuszem, spodem i bokami ogona, ciemnymi skrzydłami i ciemnoszarym grzbietem. Podlatując, ptak odezwał się w locie kilkoma krótkimi, dźwięcznymi, melodyjnymi tonami, później usiadł na kilka sekund na występie skalnym nad urwistym żlebem - dobrze widoczna wówczas była wyraźna, duża, biała, u góry rozwidlona

plama na grzbiecie. Następnie ptak zanurkował w dół żlebu i więcej się nie pojawił. Obserwacja nagórnika uzyskała akceptację Komisji Faunistycznej SO PTZool. Późniejsze kontrole tego samego dnia i w dniach następnym niestety nie dały rezultatu. Również podczas kontroli terenu Śnieżnych Kotłów pod koniec maja, w czerwcu i lipcu nie stwierdzono ponownie nagórnika.

Prawdopodobnie obserwowany ptak był osobnikiem przelotnym – wiosenna wędrowka nagórnika trwa od trzeciej dekady kwietnia do drugiej dekady maja. Rejon polodowcowych karów Śnieżnych Kotłów, w którym miała miejsce obserwacja, charakteryzujących się stromymi, skalnymi ścianami i rumowiskami skalnymi oferuje dogodnie siedliska lęgowe dla tego gatunku. Pomimo, iż nagórnika uważany jest za ciepłolubny element fauny palearktyczno-górskiej, w przeszłości był gatunkiem lęgowym w czeskiej części Karkonoszy, które są w Europie jednym z najdalej wysuniętych na północ historycznych stanowisk lęgowych nagórnika. Z uwagi na to, że w latach 2000–2003 odnotowano ponownie lęgi nagórnika w Bawarii, gdzie wcześniej został uznany za wymarły (Bauer i in. 2003), nie można wykluczyć możliwości rekolonizacji przez ten gatunek terenów dawniej lęgowych.

Literatura

- Bauer H.-G., Schönenberger A., Werth H. 2003. Die Rückkehr des Steinrötels *Monticola saxatilis* als deutscher Brutvogel nach Bayern. *Limicola* 17: 306–317.
- Ciach M., Kowalski F. 2012. Ptaki środowisk skalnych południowej Polski. *Ornis pol.* 53: 141–155.
- Cramp S., Simmons K. E. L. (Eds) 1988. Handbook of the birds of Europe, the Middle East and North Africa. The birds of the western Palearctic. Vol. V: Tyrant Flycatchers to Thrushes. Oxford University Press, Oxford.
- Dyrz A., Grabiński W., Stawarczyk T., Witkowski J. 1991. Ptaki Śląska. Monografia faunistyczna. Uniwersytet Wrocławski, Zakład Ekologii Ptaków, Wrocław.
- Miles P. 1986. Die Vögel des Krkonoše Gebirges. *Acta Univ. carol. (Biol.)* 1985: 1–101.
- Pax F. 1925. Wirbeltierfauna von Schlesien. Verlag von Gebrüder Borntraeger, Berlin.
- Tomiałojć L., Stawarczyk T. 2003. Awifauna Polski. Rozmieszczenie, liczebność i zmiany. Polskie Towarzystwo Przyjaciół Przyrody „pro Natura”. Wrocław.
- Witkowski Z., Król W., Solarz W. (Eds) 2003. Carpathian List of Edangered Species. World Wildlife Foundation, Institute for Nature Conservation, Polish Academy of Sciences, Vienna–Kraków.